

**Як плоть моя
замішана на крові,
отак мій дух –
на українській мові**

Віртуальна виставка книг

До Міжнародного дня Рідної мови

(21 лютого)

НАШІЙ МОВІ - ЖИТИ!

Виступ Олеся Гончара на сесії Верховної Ради України

26 жовтня 1989 року

При обговоренні проекту мовного закону чи й ще раніш було пущено по світу – на подив народам – химерну версію: українці – це ті, що не хочуть своєї мови. Цураються, зрікаються навідріз. Незбагненне феноменальне явище! Віками народ витворював собі цю мову, витворив її, одну з найбагатших серед мов слов'янства, триста тисяч пісень склала Україна цією мовою, явивши людям пісенні шедеври незрівнянної краси, дала наша нація світові геніальних поетів, зажило українське слово шани й визнання серед народів близьких і далеких, і ось вам раптом: стоп! Не хочемо рідної! Житимем суржиком! І дітей не пустимо в українські школи: хай хоч і безбатченками ростуть! Хай уникають материнського слова, бо воно ж не престижне, бо це ж мова так звана «колгоспна», більше для насмішок надається та для

чиновницьких анекдотів, - хіба з нею далеко підеш?... А зрікаючись рідної мови, ти одразу ж комусь доведеш, який ти передовий, який свідомий, який хоч і суржиковий, та все ж «інтернаціоналіст». Отже, відтепер, зрікшись самого себе, нічим не обтяжений з батьківської спадщини, ти готовий будеш на все.

Наука могла б дослідити, чому так сталося? Чому цілком сформована, цивілізована, така працьовита й така талановита нація раптом відхрещується від свого найсвятішого, від того, що є скарбом душі, її сутністю, її творчим духовним потенціалом? Та ще ж нібито й відхрещується без усякої принуки, з «власної волі»...

Але чи з власної? Навіть молодий який-небудь дослідник, певне, помітив би: та була ж сталінщина з її кривавим терором. Та ще ж винищувано – хвиля за хвилею – українську інтелігенцію, винищувано поголовно, дуже послідовно – від академіка до сільського вчителя, і винищувано тільки тому, що інтелігенція, творчий цвіт нації, зберігала вірність українському слову, українській духовності.

Хіба таке минає безслідно? Хіба терор таких масштабів міг не позначитись на психології нації, на її самопочутті?

Та ще ж були потім роки й роки брежнєвсько-сусловської сваволі з її форсованим, безтямним злиттям націй, коли нас намагались якомога швидше перемішати в спільному казані сусловської саламахи, щоб ми стали однакові, щоб ми стали ніякі. І все це супроводжувалось наростаючим наступом на національні мови народів країни, підступним руйнуванням національних культур, супроводжувалось кричущим, найбрутальнішим відступництвом від ленінських заповітів, коли на Україні брежнєвські намісники, імперські холопи й наші доморощені держиморди наввипередки, з ренегатською запопадливістю сотнями й тисячами закривали українські школи, виганяли українську мову з установ, з усіх сфер життя. Людину за прихильність до українського слова могли позбавити роботи, ошельмувати, зацькувати, а то й відправити з ярликом націоналіста в мордовські чи ще якісь віддаленіші табори.

Така то була «добровільність, таке то було «з власної волі».

І ось тепер – в часи перебудови, нового мислення, коли відкрились можливості усунути жахливі деформації суспільства, повернути народові його природне, цілком природне право на мову, тобто на суверенітет, на почуття гідності, - дехто знов лицемірно запитує: навіщо нам цей закон? Навіщо школи? В Донецьку єдину українську школу, щойно укомплектовану, не змогли відкрити до 1 вересня – для неї в славній шахтарській столиці не знайшлось приміщення! Такі діячі, такі братолюбів!... Ми знаємо, що дрімуче-тупе, зденаціоналізоване міщанство, озлоблена бюрократія, найагресивніші антиперебудовні сили в деяких регіонах республіки виступали й виступають проти Закону, підбурюють проти нього людей. Не зупиняються перед тим, щоб звести клепаки на цей проект, колективно вистражданий широкою українською

громадськістю, депутатами й комісіями Верховної Ради, намагаються витлумачити його так, мовби він спрямований проти когось (самі розумієте – проти кого). Яка спекуляція, яка аморальність! Все чесне в Росії з розумінням ставилось і ставиться до наших українських проблем. Ясно й сьогодні, що Закон, який тут пропонується, - це

Закон на захист національної мови, ні проти кого він не спрямований, перед нами законодавчий вияв гуманізму й природної справедливості – і тільки, і тільки! Весь-бо ж він пройнятий духом дружби, братерської поваги до кожної з національностей, до навіть найменших етнічних груп, що проживають на Україні. Треба бути засліпленим ненавистю, щоб не бачити цього.

Товариші депутати! Звичайно, за вами вибір. Закон неважко відкинути або просто внутрішньо спустошити його, знецінити, позбавити реальної сили. Але що цим було б досягнуто? Що – крім нових напруг, конфронтацій, спалахів недовір'я і розбрату? І хіба ж відкинувши цей Закон, явно дискримінувавши в такий спосіб український народ та інші національні меншості, котрі всі в статтях Закону виступають рівними, - хіба наблизилася б ми до тієї жаданої консолідації, яка нині нам потрібніша, ніж будь-коли, потрібніша, ніж будь-що?!

Признаюсь: боляче захищати, обстоювати те, що мало бути samozрозумілим.

Навіть, якщо Закон, всупереч сподіванням моїм і, гадаю, сподіванням багатьох, був би відкинутий тут, у стінах українського соціалістичного Парламенту, прекрасна мова нашого народу не загине, ні! Житиме вона і в третьому тисячолітті, і далі теж – оце я хотів би сказати. Житиме наша мова у невмирущій творчості Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, здобуватиме вона шану й гідне поцінування в найкращих світових університетах, де відкриваються українські кафедри, житиме рідне слово в серцях патріотичної чесної української молоді, яку в ці дні прокурори пробують залякувати, застрашувати погрозами, хоча не зрозуміло за що? Чи не за те, що молодь наша повірила в Перебудову, прийняла її творчо і тому так активно вступає нині в історичний процес національного відродження.

Товариші депутати! Ви державні люди, вам належить бути мудрими, виявляти розсудливість і великодушність, і я закликаю вас не потоптати, не задушити в колиці цей людяний, гуманний Закон, це юне дитя нашої Перебудови!

Не зробимо зла! Не звершимо ж сьогодні акцію чорносотенську, не зневажимо те, чим безмірно дорожить український народ!

І винагородою кожному з вас буде чисте сумління, буде щира довічна вдячність нинішніх і прийдешніх поколінь.

Лучук І.В. Свого не цурайтесь. Твори українських письменників про рідну мову: антологія / Іван Володимирович Лучук. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан». - 896 с. (Електронна книга)

Антологія «Свого не цурайтесь» виявилась останнім упорядницьким проектом Володимира Лучука (1934–1992), суттєво зміненим і значно розширеним варіантом збірника поезій і висловів «Найдорожчий скарб. Слово про рідну мову» (1990) у його упорядкуванні. Відновлена й відредагована за авторським машинописом, ця антологія нарешті стає доступною широкому загалові читачів, які не лише шанують рідну мову, але й цікавляться висвітленням її долі у творчості українських письменників. Для учнів, учителів, студентів, викладачів, усіх словесників, усіх носіїв української мови загалом.

Дубчак О. Перемагати українською. Про мову ненависті й любові / Ольга Дубчак. – К.: Віхола, 2022. – 144 с., іл.

Мова ненависті — річ погана, але під час війни — цілком добра й навіть необхідна. Як ми називаємо ворога? За якими мовленнєвими особливостями легко його розпізнаємо? Чи вміємо ми воювати словом? Чи достатньою є наша русофобія? Авторка книжки «Перемагати українською» намагається розібратися з усіма цими питаннями й доводить, що воювати на мовному фронті так само важливо, як і безпосередньо на полі бою.

Наша мова вміє давати відсіч ворогам і бути твердою крицею, однак для українського народу вона є передусім домом буття. Українська — це мова любові, ніжності й підтримки в тяжку мить. І саме зараз вона потрібна нам як ніколи. Книжка «Перемагати українською» — це також про плекання українського слова й прагнення берегти його попри все.

Береза Т. Слава, що нас збагачують. Словник вишуканої української мови / Тарас Береза. – 2016. – 384 с.

«Слова, що нас збагачують» – словник вишуканої української мови, покликаний відновити призабуті, а почасти несправедливо «викоренені» з народної свідомості, слова у нашій мові. Автор звертається до творчості майстрів художнього пера та літературного перекладу, щоб читач наснажився різнобарв'ям словотвору рідної мови, її синонімічною розлогістю та величчю. Подані словникові одиниці, безумовно, збагатять словниковий запас кожного користувача та заохотять говорити рідною мовою якнайвишуканіше. Словник є продовженням торішньої праці «Гарна мова – одним словом», виданої в рамках спільного лексикографічного проекту «Авторської кухні словників» та видавництва «Апріорі».

Данчук Ю. Українська, що надихає. Говоримо й пишемо правильно / Юрій Данчук. – Харків : Основа, 128 с.

Ми спілкуємося на ділових і приватних зустрічах, надсилаємо щодня повідомлення-меседжі, беремо участь у конференціях онлайн чи офлайн, робимо дописи в соцмережах. Саме мова є основним засобом спілкування та впливу. Ця книжка в зручній і стислій формі довідника розширить і поглибить знання з української мови відповідно до вимог нової редакції Українського правопису (2019), а також сприятиме вдосконаленню усного й писемного мовлення. Видання допоможе вільно комунікувати, чітко, грамотно й невимушено висловлювати власні думки, а отже, презентувати себе в соціумі.

Книга допоможе:

- *поліпшити власне усне та писемне мовлення;*
- *уникати повторів, росіянізмів, алогізмів;*
- *правильно вітатися, звертатися, дякувати тощо.*

Висловлюємо щиру надію на те, що запропоноване видання стане вам у пригоді, сприятиме саморозвитку і допоможе реалізуватися в будь-якій сфері життя завдяки досконалому мовленню. Українська надихає! Говорімо правильно та вишукано!

Список рекомендованих статей до теми

1. Міжнародний день рідної мови // Українська мова та література .- 2019 .- № 1 .- С. 21-27
2. Волос Т.Т. До рідного слова торкаюсь душею : до Дня рідної мови / Т.Т. Волос // Вивчаємо українську мову та літературу .- 2019 .- № 4-5 .- С. 64-69
3. Косинська Т.Г. Учись любити рідну мову і говорити правильно / Т.Г. Косинська // Логопед .- 2019 .- № 7 .- С. 36-39
4. Костючик С.Г. Гра-подорож у царство рідної мови / С.Г. Костючик // Вихователю ГПД. Усе для роботи .- 2019 .- № 10 .- С. 23-25
5. Павловська Г.Ф. Наша рідна - українська, її слово, її пісня : свято до Дня української писемності і мови / Г.Ф. Павловська // Вихователю ГПД. Усе для роботи .- 2019 .- № 10 .- С. 26-31
6. Швець О. "Любіть, вивчайте рідну мову, бо мова нації основа" : сценарій свята / О. Швець // Початкова школа .- 2019 .- № 11 .- С. 59-60
7. Кравець Л.В. Духовна сутність рідної мови у вимірі Шевченкового світогляду / Л.В. Кравець // Вивчаємо українську мову та літературу .- 2020 .- № 4-6 .- С. 13-17
8. Акіншина В.В. Яке прекрасне рідне слово! Воно - не світ, а всі світи : квест-гра до Дня української писемності та мови / В.В. Акіншина, // Початкове навчання та виховання .- 2020 .- № 22-24 .- С. 12-15
9. Галушка М.. Свято вшанування рідної мови / М.. Галушка // Виховна робота в школі .- 2020 .- № 9 .- С. 16-1 - 16-6
10. Дуняшенко Н. Магія рідної мови : квест-гра для учнів 7-9-х класів / Н. Дуняшенко // Шкільний світ .- 2020 .- № 11-12 .- С. 58-63
11. Ващенко О. «Яке прекрасне рідне слово!» : мовно-літературна вікторина / О. Ващенко // Українська мова та література .- 2020 .- № 4 .- С. 70-77

12. Акіншина В.В. Яке прекрасне рідне слово! Воно - е світ, на всі світи. Квест-гра для учнів початкових класів з порушенням мовлення / В.В. Акіншина // Дитина з особливими потребами .- 2020 .- № 11 .- С. 11-13

13. Гапон Л. На варті мови : окремі виховні аспекти щодо заходів, присвячених збереженню рідної мови / Л. Гапон // Директор школи .- 2022 .- № 1 .- С. 26-31

14. Гапон Л. Заповіді свідомого мовця : круглий стіл / Л. Гапон // Директор школи .- 2022 .- № 1 .- С. 113-114

15. Рибак Г. Бережімо рідну мову : година спілкування / Г. Рибак // Директор школи .- 2022 .- № 1 .- С. 119-126

16. Багайчук Р. «Розвивайся, звеселяйся, наша рідна мова»! : родинне свято / Р. Багайчук // Директор школи .- 2022 .- № 1 .- С. 119-126

Бібліотека ОІППО

2023 р. лютий